

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

25 ianuarie 2024*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Cheltuieli derivate din încheierea contractului de împrumut ipotecar – Restituirea sumelor achitate în temeiul unei clauze declarate abuzive – Momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție a acțiunii în restituire”

În cauzele conexe C-810/21-C-813/21,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona, Spania), prin deciziile din 9 decembrie 2021, primite de Curte la 20 decembrie 2021, în procedurile

Caixabank SA, fostă Bankia SA,

împotriva

WE,

XA (C-810/21),

și

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA

împotriva

TB,

UK (C-811/21),

și

Banco Santander SA

împotriva

OG (C-812/21),

și

* Limba de procedură: spaniola.

OK,

PI

împotriva

Banco Sabadell SA (C-813/21),

CURTEA (Camera a noua),

compusă din doamna O. Spineanu-Matei, președintă de cameră, domnul S. Rodin (raportor) și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: domnul A. M. Collins,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Caixabank SA, de J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes, abogado;
- pentru WE, XA, TB, UK, OG, OK și PI, de J. Fraile Mena, procurador, și F. García Domínguez, abogado;
- pentru Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA, de J. M. Rodríguez Cárcamo și A. M. Rodríguez Conde, abogados;
- pentru Banco Santander SA, de M. García-Villarrubia Bernabé și C. Vendrell Cervantes, abogados;
- pentru Banco Sabadell SA, de G. Serrano Fenollosa și R. Vallina Hoset, abogados;
- pentru guvernul spaniol, de A. Ballesteros Panizo și A. Pérez-Zurita Gutiérrez, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de G. Rocchitta, avvocato dello Stato;
- pentru Comisia Europeană, de J. Baquero Cruz și N. Ruiz García, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între, în cauza C-810/21, Caixabank SA, fostă Bankia SA, pe de o parte, și WE și XA, pe de altă parte, în cauza C-811/21, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, SA, pe de o parte, și TB și UK, pe de altă parte, în cauza C-812/21, Banco Santander, SA, pe de altă parte, și OG, pe de altă parte, și, în cauza C-813/21, OK și PI, pe de o parte, și Banco Sabadell SA, pe de altă parte, în legătură cu consecințele anulării unei clauze abuzive cuprinse în contracte de împrumut ipotecar încheiate între aceste părți.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;”

- 4 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

- 5 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «de către profesioniști»].”

Dreptul spaniol

Codul civil catalan

- 6 Articolul 121-20 din Ley 29/2002, primera Ley del Código Civil de Cataluña (Legea 29/2002, Prima lege a Codului civil din Catalonia) din 30 decembrie 2002 (BOE nr. 32 din 6 februarie 2003, denumită în continuare „Codul civil catalan”) prevede:

„Cererile de orice tip se prescriu în termen de 10 ani, cu excepția cazului în care persoana a dobândit dreptul anterior prin uzucapiune sau a cazului în care prezentul cod sau legile speciale prevăd altfel.”

- 7 Articolul 121-23 din acest cod prevede:

„Termenul de prescripție începe să curgă la momentul la care, după nașterea creanței și după ce aceasta devine exigibilă, creditorul cunoaște sau poate cunoaște în mod rezonabil circumstanțele care stau la baza acesteia și persoana împotriva căreia se poate îndrepta.”

- 8 Potrivit articolului 121-11 din codul menționat:

„Constituie cauze de întrerupere a prescripției:

- a) Introducerea acțiunii în instanță, chiar dacă este respinsă pentru viciu de procedură.
- b) Inițierea procedurii de arbitraj privind creanța.
- c) Contestarea extrajudiciară a creanței.
- d) Recunoașterea dreptului sau renunțarea la prescripție de către persoana căreia i se poate opune creanța în cursul termenului de prescripție.”

Codul civil

- 9 Articolul 1303 din Código Civil (Codul civil) prevede:

„Odată constatată nulitatea unei obligații, părțile contractante trebuie să își restituie reciproc bunurile care au făcut obiectul contractului, fructele acestora și prețul însoțit de dobânzi, cu excepția cazurilor prevăzute la articolele următoare.”

Litigiile principale și întrebările preliminare

Cauza C-810/21

- 10 La 4 februarie 2004, WE și XA au încheiat un contract de împrumut ipotecar (denumit în continuare „contractul de împrumut în cauza C-810/21”) cu Bankia, care, în anul 2021, a fuzionat cu Caixabank.

- 11 Ultima factură aferentă cheltuielilor rezultate din acest contract, care privea taxele notariale și cheltuielile de înregistrare și gestionare a contractului menționat, a fost plătită de WE și XA la 4 mai 2004.
- 12 La 16 ianuarie 2018, WE și XA au introdus o acțiune în anularea unei clauze cuprinse în contractul de împrumut în cauza C-810/21, potrivit căreia împrumutatul avea obligația de a plăti toate cheltuielile rezultate din încheierea aceluiași contract.
- 13 Bankia a contestat această acțiune, susținând că acțiunea în restituire era prescrisă, întrucât termenul de prescripție a acțiunii de 10 ani prevăzut la articolul 121-20 din Codul civil catalan expirase.
- 14 Prin decizia din 23 septembrie 2020, Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Tribunalul de Primă Instanță nr. 50 din Barcelona, Spania) a respins excepția de prescripție ridicată de Bankia și a obligat această bancă la plata sumei de 468,48 euro, achitată cu titlu de taxe notariale și de cheltuieli de înregistrare și gestionare a contractului de împrumut în cauza C-810/21. OK și PI au formulat o cale de atac împotriva acestei decizii la Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona, Spania), instanța de trimitere.

Cauza C-811/21

- 15 La 20 ianuarie 2004, TB și UK au încheiat un contract de împrumut ipotecar (denumit în continuare „contractul de împrumut în cauza C-811/21”) cu Banco Bilbao Vizcaya Argentaria.
- 16 Ultima factură aferentă cheltuielilor rezultate din acest contract, care privea taxele notariale și cheltuielile de înregistrare și gestionare a contractului menționat, a fost plătită de TB și UK la 15 martie 2004.
- 17 La 16 ianuarie 2018, TB și UK au introdus o acțiune în anularea unei clauze cuprinse în contractul de împrumut în cauza C-811/21, potrivit căreia împrumutatul avea obligația de a plăti toate cheltuielile rezultate din încheierea aceluiași contract.
- 18 Banco Bilbao Vizcaya Argentaria a contestat această acțiune, susținând că acțiunea în restituire era prescrisă, întrucât termenul de prescripție a acțiunii de 10 ani prevăzut la articolul 121-20 din Codul civil catalan expirase.
- 19 Prin decizia din 25 septembrie 2020, Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Tribunalul de Primă Instanță nr. 50 din Barcelona) a respins excepția de prescripție ridicată de Banco Bilbao Vizcaya Argentaria și a obligat această bancă la plata sumei de 499,61 euro, achitată cu titlu de taxe notariale și de cheltuieli de înregistrare și gestionare a contractului de împrumut în cauza C-811/21. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria a formulat o cale de atac împotriva acestei decizii la Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona), instanța de trimitere.

Cauza C-812/21

- 20 La 17 decembrie 2004, OG a încheiat un contract de împrumut ipotecar (denumit în continuare „contractul de împrumut în cauza C-812/21”) cu Banco Santander.

- 21 Ultima factură aferentă cheltuielilor rezultate din acest contract, care privea taxele notariale și cheltuielile de înregistrare și gestionare a contractului menționat, a fost plătită de OG la 18 martie 2005.
- 22 La 12 septembrie 2017, OG a introdus o acțiune în anularea unei clauze cuprinse în contractul de împrumut în cauza C-812/21, potrivit căreia împrumutatul avea obligația de a plăti toate cheltuielile rezultate din încheierea acestui contract.
- 23 Banco Santander a contestat această acțiune, susținând că acțiunea în restituire era prescrisă, întrucât termenul de prescripție al acțiunii de 10 ani prevăzut la articolul 121-20 din Codul civil catalan expirase.
- 24 Prin decizia din 25 septembrie 2020, Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Tribunalul de Primă Instanță nr. 50 din Barcelona) a respins excepția de prescripție ridicată de Banco Santander și a obligat această bancă la plata sumei de 589,60 euro, achitată cu titlu de taxe notariale și de cheltuieli de înregistrare și gestionare a contractului în cauza C-812/21. Banco Santander a formulat o cale de atac împotriva acestei decizii la Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona), instanța de trimitere.

Cauza C-813/21

- 25 La 14 iulie 2006, OK și PI au încheiat un contract de împrumut ipotecar (denumit în continuare „contractul de împrumut în cauza C-813/21”) cu Banco Sabadell.
- 26 Ultima factură aferentă cheltuielilor rezultate din acest contract, care privea taxele notariale și cheltuielile de înregistrare și gestionare a contractului menționat, a fost plătită de OK și PI la 4 octombrie 2006.
- 27 După ce au introdus, la 15 noiembrie 2017, o contestație extrajudiciară împotriva Banco Sabadell, căreia această bancă nu i-a dat curs, OK și PI au introdus, la 15 decembrie 2017, o acțiune în anularea unei clauze cuprinse în contractul de împrumut în cauza C-813/21, potrivit căreia împrumutatul avea obligația de a plăti toate cheltuielile rezultate din încheierea acestui contract.
- 28 Banco Sabadell a contestat această acțiune, susținând că acțiunea în restituire era prescrisă, întrucât termenul de prescripție al acțiunii de 10 ani prevăzut la articolul 121-20 din Codul civil catalan expirase.
- 29 Prin decizia din 11 ianuarie 2021, Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Tribunalul de Primă Instanță nr. 50 din Barcelona) a admis excepția întemeiată pe prescripția acțiunii în restituire ridicată de Banco Sabadell. OK și PI au formulat o cale de atac împotriva acestei decizii la Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona), instanța de trimitere.
- 30 Instanța de trimitere în cauzele conexate C-810/21-C-813/21 menționează jurisprudența Curții potrivit căreia introducerea acțiunii în restituire poate fi supusă unui termen de prescripție, cu condiția ca momentul de la care începe să curgă acest termen, precum și durata sa să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului consumatorului de a solicita o astfel de restituire.

- 31 Instanța de trimitere consideră că, pentru a verifica dacă un termen de prescripție este conform cu principiul efectivității, trebuie luați în considerare doi parametri, și anume, pe de o parte, durata termenului de prescripție și, pe de altă parte, momentul de la care începe să curgă acest termen.
- 32 În această privință, instanța de trimitere arată că Comunitatea Autonomă Catalonia dispune de o legislație proprie care se abate, în anumite privințe, de la reglementarea spaniolă și că Codul civil catalan stabilește un termen de prescripție de 10 ani, care este de două ori mai lung decât termenul de prescripție prevăzut de Codul civil spaniol pentru acțiunile personale.
- 33 În această privință, instanța menționată consideră că, în speță, termenul de prescripție de 10 ani în discuție în litigiile principale nu încalcă principiul efectivității, întrucât acest termen este suficient pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă. Totuși, această instanță exprimă îndoieli cu privire la interpretarea corectă a dreptului național în ceea ce privește stabilirea momentului de la care începe să curgă termenul respectiv, care, potrivit jurisprudenței Curții, trebuie să permită consumatorului să ia cunoștință de existența unei clauze abuzive și să introducă o acțiune având ca obiect obținerea declarării nulității acestei clauze.
- 34 Instanța de trimitere observă că, spre deosebire de clauzele contractuale pe care Curtea a avut deja ocazia să le examineze în cadrul unor cauze cu care a fost sesizată, o clauză precum cea în discuție în litigiile principale, care lasă în sarcina împrumutatului toate cheltuielile aferente încheierii contractului de împrumut ipotecar, își epuizează efectele odată cu plata de către consumator a ultimei facturi având ca obiect aceste costuri. Or, această instanță apreciază că jurisprudența Curții, potrivit căreia un termen de trei ani de la data îmbogățirii fără justă cauză este de natură să facă excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de Directiva 93/13, nu se poate aplica în speță. Ea consideră în această privință că jurisprudența menționată se întemeiază pe faptul că termenul de prescripție poate începe să curgă înainte chiar ca toate plățile să fie efectuate.
- 35 În plus, instanța de trimitere ridică problema dacă cunoașterea de către consumator a caracterului abuziv al unei clauze contractuale trebuie să privească numai elementele de fapt constitutive ale acestui caracter abuziv sau dacă ea trebuie să acopere și aprecierea juridică a acestor fapte. Această instanță consideră că, deși această cunoaștere trebuie să privească numai elementele de fapt menționate, data plății ultimei facturi ar putea constitui momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, știind că, în speță, clauza în discuție în litigiile principale și-a epuizat efectele odată cu plata respectivă.
- 36 Cu toate acestea, deși respectarea principiului efectivității impune ca un consumator să fie în măsură să aprecieze din punct de vedere juridic elementele de fapt menționate, ar mai trebui să fie determinate, în acest scop, informațiile care trebuie puse la dispoziția unui consumator mediu. În această privință, după ce a expus jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania), instanța de trimitere ridică problema dacă o jurisprudență națională consacrată ar putea fi de natură să permită consumatorului spaniol să cunoască pe deplin, pe plan juridic, caracterul abuziv al unei clauze contractuale.
- 37 În sfârșit, instanța de trimitere ridică problema dacă cunoașterea caracterului abuziv al unei clauze trebuie să fie efectivă înainte ca termenul de prescripție să înceapă să curgă, în conformitate cu normele naționale, sau înainte de expirarea acestuia. În această privință, instanța menționată precizează, pe de o parte, că, spre deosebire de termenul de prescripție de cinci ani prevăzut de Codul civil spaniol, termenul de prescripție este prelungit la 10 ani în domeniul de aplicare

teritorial al Codului civil catalan și, pe de altă parte, că introducerea acțiunii este favorizată în sistemul juridic național în măsura în care simpla contestație extrajudiciară constituie o cauză de întrerupere a termenului și face să curgă din nou termenul în ansamblul său.

38 În aceste condiții, Audiencia Provincial de Barcelona (Curtea Provincială din Barcelona) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) a) În contextul introducerii unei acțiuni prin care se urmărește invocarea efectelor restitutorii ale constatării nulității unei clauze care lasă cheltuielile pentru încheierea contractului în sarcina împrumutatului, este compatibil cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 ca acțiunea în restituire să fie supusă unui termen de prescripție de 10 ani, care începe să curgă de la momentul la care clauza își epuizează efectele odată cu efectuarea ultimei plăți, moment la care consumatorul ia cunoștință de faptele constitutive ale caracterului abuziv [al acestei cauze], sau este necesar ca consumatorul să dispună de informații suplimentare cu privire la aprecierea juridică a situației de fapt?
- b) În cazul în care este necesar să se cunoască aprecierea juridică a situației de fapt, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție trebuie să fie condiționat de existența unei jurisprudențe constante cu privire la nulitatea clauzei sau instanța națională poate lua în considerare alte circumstanțe diferite?
- 2) În cazul în care acțiunea în restituire este supusă unui termen lung de prescripție de 10 ani, care este momentul la care consumatorul trebuie să aibă posibilitatea de a cunoaște caracterul abuziv al clauzei și drepturile pe care i le conferă [D]irectiva [93/13], înainte ca termenul de prescripție să înceapă să curgă sau înainte de expirarea acestuia?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 39 Cu titlu introductiv, trebuie observat că prima întrebare preliminară cuprinde două aspecte și că este necesar să se răspundă la al doilea aspect al acestei întrebări numai în ipoteza în care primul aspect al acestei întrebări necesită un răspuns negativ.
- 40 În plus, este necesar să se examineze a doua întrebare preliminară împreună cu primul aspect al primei întrebări menționate.

Cu privire la primul aspect al primei întrebări și la a doua întrebare

- 41 Prin intermediul primului aspect al primei întrebări și al celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, în urma anulării unei clauze contractuale abuzive care lasă în sarcina consumatorului cheltuielile aferente încheierii unui contract de împrumut ipotecar, acțiunea în restituirea unor astfel de cheltuieli este supusă unui termen de prescripție de 10 ani care începe să curgă din momentul în care această clauză își epuizează efectele odată cu efectuarea ultimei plăți a cheltuielilor menționate, fără a fi relevant în această privință dacă consumatorul respectiv are cunoștință de aprecierea juridică a elementelor constitutive ale caracterului abuziv al clauzei menționate, și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă aceste dispoziții trebuie interpretate în sensul că această cunoaștere trebuie să fie efectivă înainte ca termenul de prescripție să înceapă să curgă sau înainte de expirarea acestuia.

- 42 Trebuie amintit că, în lipsa unor norme ale Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru, în temeiul principiului autonomiei procedurale, atribuția de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în justiție destinate să asigure protecția drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii, cu condiția însă ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) (Hotărârea din 22 aprilie 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 43 În ceea ce privește supunerea la un termen de prescripție a unei cereri formulate de un consumator în vederea restituirii unor plăți nedatorate, efectuate în temeiul unor clauze abuzive în sensul Directivei 93/13, trebuie amintit că Curtea a declarat deja că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din această directivă nu se opun unei reglementări naționale care, deși prevede caracterul imprescriptibil al acțiunii în constatarea nulității unei clauze abuzive utilizate într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator, supune unui termen de prescripție acțiunea prin care se urmărește invocarea efectelor restitutorii ale acestei constatări, cu condiția respectării principiilor echivalenței și efectivității (Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 39 și jurisprudența citată).
- 44 Așadar, supunerea la un termen de prescripție a cererilor cu caracter restitutoriu, formulate de consumatori în vederea valorificării drepturilor care le sunt conferite de Directiva 93/13, nu este în sine contrară principiului efectivității, cu condiția ca aplicarea sa să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de această directivă (Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 45 În ceea ce privește în special principiul efectivității, trebuie arătat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie luate în considerare, dacă este cazul, principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii [Hotărârea din 8 septembrie 2022, D.B.P. și alții (Credit ipotecar încheiat în monedă străină), C-80/21-C-82/21, EU:C:2022:646, punctul 87 și jurisprudența citată].
- 46 În ceea ce privește analiza caracteristicilor termenului de prescripție în discuție în litigiile principale, Curtea a precizat că această analiză trebuie să privească durata unui astfel de termen, precum și modalitățile de aplicare a acestuia, inclusiv modalitatea reținută pentru a declanșa curgerea acestui termen (Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 30 și jurisprudența citată).
- 47 În această privință, pentru a fi considerat conform cu principiul efectivității, un termen de prescripție trebuie să fie suficient din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă pentru a-și valorifica drepturile conferite de Directiva 93/13, în special sub formă de pretenții de natură restitutorie, întemeiate pe caracterul abuziv al unei clauze contractuale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 31 și jurisprudența citată).

- 48 Așadar, în ceea ce privește momentul de la care începe să curgă un termen de prescripție, un asemenea termen poate fi compatibil cu principiul efectivității numai dacă consumatorul a avut posibilitatea să își cunoască drepturile înainte ca acest termen să înceapă să curgă sau să expire (Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19-C-782/19, EU:C:2021:470, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 49 Or, în speță, din dosarul prezentat Curții reiese că interpretarea jurisprudențială a normelor naționale de procedură aplicabile în cauzele principale, independent de împrejurarea că acestea prevăd că termenul de prescripție al acțiunii consumatorului pentru restituirea plăților necuvenite ale cheltuielilor aferente contractelor de împrumut ipotecar, cu o durată de 10 ani, nu poate începe să curgă înainte ca consumatorul să ia cunoștință de faptele constitutive ale caracterului abuziv al clauzei contractuale în executarea căreia au fost efectuate aceste plăți, nu impune ca consumatorul să aibă cunoștință nu doar de asemenea fapte, ci și de aprecierea juridică a acesteia, care implică faptul că acel consumator are de asemenea cunoștință de drepturile conferite de Directiva 93/13.
- 50 Cu toate acestea, pentru ca modalitățile de aplicare a unui termen de prescripție să fie conforme cu principiul efectivității, nu este suficient ca acestea să prevadă că consumatorul trebuie să aibă cunoștință de faptele constitutive ale caracterului abuziv al unei clauze contractuale, fără a ține seama, pe de o parte, de cunoașterea de către acesta a drepturilor pe care i le conferă Directiva 93/13 și, pe de altă parte, de faptul că dispune de suficient timp pentru a-i permite în mod efectiv să pregătească și să formuleze o cale de atac pentru a valorifica aceste drepturi.
- 51 Rezultă că un termen de prescripție cum este termenul de prescripție al acțiunii în restituirea cheltuielilor ipotecare în discuție în litigiile principale nu este conform cu principiul efectivității întrucât modalitățile sale de aplicare nu iau în considerare aceste ultime două elemente.
- 52 În ceea ce privește problema dacă cunoașterea de către consumator a caracterului abuziv al unei clauze contractuale și a drepturilor pe care i le conferă Directiva 93/13 trebuie să fie efectivă înainte ca termenul de prescripție al acțiunii în restituire să înceapă să curgă sau înainte de expirarea termenului de prescripție, este necesar să se arate că condiția menționată la punctul 48 din prezenta hotărâre, potrivit căreia un termen de prescripție poate fi compatibil cu principiul efectivității numai în cazul în care consumatorul a avut posibilitatea să cunoască aceste drepturi înainte ca acest termen să înceapă să curgă sau înainte de expirarea acestuia, a rezultat din jurisprudența Curții în vederea examinării, de la caz la caz, a compatibilității unui termen de prescripție specific, însoțit de modalitățile de aplicare stabilite de dreptul național în cauză, cu principiul efectivității.
- 53 Astfel, după cum rezultă din cuprinsul punctelor 45-47 din prezenta hotărâre, atunci când Curtea interpretează dreptul Uniunii pentru a furniza instanței de trimitere indicațiile utile care trebuie să îi permită să aprecieze compatibilitatea unei norme naționale de procedură cu principiul efectivității, aceasta ia în considerare ansamblul elementelor relevante ale ordinii juridice naționale care îi sunt prezentate de instanța respectivă, iar nu numai o normă referitoare la unul dintre aspectele termenului de prescripție în cauză, considerată separat.
- 54 Așadar, este posibil ca o normă națională potrivit căreia un termen de prescripție nu poate începe să curgă înainte ca un consumator să ia cunoștință de caracterul abuziv al unei clauze contractuale și de drepturile pe care i le conferă Directiva 93/13, care pare conformă *a priori* cu principiul

efectivității, să încalce totuși acest principiu dacă durata termenului menționat nu este suficientă din punct de vedere material pentru a permite consumatorului să pregătească și să formuleze o cale de atac efectivă pentru a valorifica drepturile pe care i le conferă această directivă.

- 55 Având în vedere tot ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la primul aspect al primei întrebări și la a doua întrebare că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, citite în lumina principiului efectivității, trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, în urma anulării unei clauze contractuale abuzive care lasă în sarcina consumatorului cheltuielile aferente încheierii unui contract de împrumut ipotecar, acțiunea în restituirea unor astfel de cheltuieli este supusă unui termen de prescripție de 10 ani care începe să curgă din momentul în care această clauză își epuizează efectele odată cu efectuarea ultimei plăți a cheltuielilor menționate, fără a se considera ca fiind relevant în această privință aspectul dacă respectivul consumator are cunoștința de aprecierea juridică a acestor fapte. Compatibilitatea modalităților de aplicare a unui termen de prescripție cu aceste dispoziții trebuie apreciată ținând seama de aceste modalități în ansamblul lor.

Cu privire la al doilea aspect al primei întrebări

- 56 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, pentru a determina momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție al acțiunii consumatorului în restituirea sumelor plătite în mod nejustificat în executarea unei clauze contractuale abuzive, se poate considera că existența unei jurisprudențe naționale consacrate referitoare la nulitatea unor clauze similare dovedește îndeplinirea condiției privind cunoașterea de către consumatorul în cauză a caracterului abuziv al clauzei menționate și a consecințelor juridice care decurg de aici.
- 57 În această privință, în primul rând, trebuie amintit că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe premisa potrivit căreia consumatorul se găsește într-o situație de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de profesionist, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 39, precum și jurisprudența citată).
- 58 În al doilea rând, poziția privilegiată în care se află profesionistul în ceea ce privește nivelul de informare de care dispune continuă să prevaleze după încheierea contractului. Astfel, atunci când caracterul abuziv al anumitor clauze standardizate a fost constatat printr-o jurisprudență națională consacrată, poate fi de așteptat ca instituțiile bancare să fie informate în legătură cu aceasta și să acționeze în consecință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 2023, CAJASUR Banco, C-35/22, EU:C:2023:569, punctul 32).
- 59 În schimb, nu se poate prezuma că nivelul de informare al unui consumator, inferior celui al profesionistului, include cunoașterea jurisprudenței naționale în materia dreptului consumatorilor, chiar dacă această jurisprudență este consacrată.
- 60 În această privință, trebuie amintit că din redactarea articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13 reiese că protecția acordată de această directivă depinde de scopurile pentru care acționează o persoană fizică, și anume de cele care se află în afara activității sale profesionale. Or, deși profesioniștilor li se poate impune să se informeze asupra aspectelor juridice care privesc la clauzele pe care aceștia iau inițiativa de a le introduce în contractele pe care le încheie cu

consumatorii în contextul unei activități comerciale obișnuite, în special în ceea ce privește jurisprudența națională referitoare la asemenea clauze, o atitudine similară nu se poate aștepta din partea acestora din urmă, având în vedere caracterul ocazional, chiar excepțional, al încheierii unui contract care conține o astfel de clauză.

- 61 Având în vedere ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la al doilea aspect al primei întrebări că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, pentru a determina momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție al acțiunii consumatorului în restituirea sumelor plătite în mod nejustificat în executarea unei clauze contractuale abuzive, se poate considera că existența unei jurisprudențe naționale consacrate referitoare la nulitatea unor clauze similare dovedește îndeplinirea condiției privind cunoașterea de către consumatorul în cauză a caracterului abuziv al clauzei menționate și a consecințelor juridice care decurg de aici.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 62 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

- 1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, citite în lumina principiului efectivității,**

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, în urma anulării unei clauze contractuale abuzive care lasă în sarcina consumatorului cheltuielile aferente încheierii unui contract de împrumut ipotecar, acțiunea în restituirea unor astfel de cheltuieli este supusă unui termen de prescripție de 10 ani care începe să curgă din momentul în care această clauză își epuizează efectele odată cu efectuarea ultimei plăți a cheltuielilor menționate, fără a se considera ca fiind relevant în această privință aspectul dacă respectivul consumator are cunoștință de aprecierea juridică a acestor fapte. Compatibilitatea modalităților de aplicare a unui termen de prescripție cu aceste dispoziții trebuie apreciată ținând seama de aceste modalități în ansamblul lor.

- 2) Directiva 93/13**

trebuie interpretată în sensul că

se opune unei interpretări jurisprudențiale a dreptului național potrivit căreia, pentru a determina momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție al acțiunii consumatorului în restituirea sumelor plătite în mod nejustificat în executarea unei clauze contractuale abuzive, se poate considera că existența unei jurisprudențe naționale consacrate referitoare la nulitatea unor clauze similare dovedește

îndeplinirea condiției privind cunoașterea de către consumatorul în cauză a caracterului abuziv al clauzei menționate și a consecințelor juridice care decurg de aici.

Semnături